

MIHAI EMINESCU

7

Lămuriri pentru viața și opera lui Eminescu

7

LOCOTENENTUL MATEI EMINESCU

(Vezi pag. 122)

Redacția și Administrația : Cernăuți, str. Arh. E. Popovici 4

Apare în 4 fascicule pe an — Abonamentul 150 lei pe an
Se desface numai în abonament ! — Nu face schimb cu nici o
publicație periodică !

7

MIHAI EMINESCU

7

Lămuriri pentru viața și opera lui Eminescu

redactate cu concursul lui

GH. BOGDAN-DUICĂ și G. IBRĂILEANU
de

LECA MORARIU

Tapas

(Între dd. C. Papacostea și T. Vianu)

C. P. a crezut că „dorul nemărginit“ din Eminescu este *tapas*-ul indic, din imnul creațiunii din Rigveda. T. V. contestă: C. P. a fost un șiret; a tradus exact, până la *tapas*, aici a folosit „dorul“ eminescian, „pentru a obține o asemănare altfel imposibilă“. Un fals?! Pentru că, după Paul Deussen, *tapas* înseamnă *arșiță*, apoi (derivat) *efort*, *asceză*, *retragere din lumea exterioară și adâncire în propriul eu*; toate acestea „se oglindesc deopotrivă în accepțiunea pe care imnul creației o dă cuvântului“. Deci *tapas* are, după T. V., cinci sensuri în acelaș loc al imnului!

Aici ne aflăm, așadar, în filologie, la Eminescu, nu în Eminescu. Deși este numai *la*, chestia merită să fie lămurită.

Lămuresc întâiu ce este *tapas*. Fac deci apel la Th. Benfey, autoritate mare pe vremea lui Eminescu.

Th. Benfey a vorbit despre *tapas* în scrierea sa *Indien* (din Enciclopedia Ersch-Gruber, II 17, p. 187): În India pocăiții de bună voie sunt foarte mulți. Pocăirea, autopedepsirea se numește *tapas* (propriu *arșiță*); cel ce o practică este un *tapasvī* sau *cramanas*; astfel el se curăță de păcate.

Unul din exercițiile *tapasice* cele mai dese este acesta: A sta cu brațele ridicate între patru focuri, în vreme ce soarele arde în capul pocăitului.

Apoi: a zăcea iarna'n apă rece, a sta în vârful degetelor dela picioare; a trăi din apă și frunze veștede; a sta nemișcat, cu corpul acoperit de furnici, în vreme ce plante ghimpoase îmbrățișează gâtul

tapasvi-ului, iar paserile își fac cuiburi pe gâtul lui. Unii chiar mor de foame !

Și jertfirea prin foc este o astfel de pocăire. Acum — *pe când scria Benfey* — mulți se îneacă, sau se lasă a fi îngropați de vii ; unii s'aruncă între roatele carelor, pe care'n procesiuni Inzii poartă pe zei.

Se crede că în toate cazurile acestea *tapasvi*-ul pleacă de-a dreptul la raiu !

Tapas-ul are și alt motiv : tendința după *jogas* ; prin *asceză* se obține aici stăpânirea asupra simțurilor și ideilor, necesară pentru a ajunge la *jogas*. Milele obținute prin acest *tapas* nu s' trecătoare, ci sunt suprema fericire, adevărata nemurire, împreunarea cu dumnezeirea, ce altfel nu se poate obține. „*Tapas* se limitează (aici) numai la puterea morală a voinței care să înlăture orice influență a bucuriei sau a suferinței asupra sufletului. *Tapas* sunt (dar) știința însași și osteneala ce omul și-o dă ca să ajungă la știință” (Benfey, p. 190).

Tapas se potrivește chiar claselor sociale ; deaceea este : știință, protecție, industrie, supunere (sclavie).

Atât din Benfey.

În Fr. Creuzer (*Symbolik und Mythologie*, 1836 I, 405) *tapas*-ul trece drept condiție ca Brahma să poată crea lumea. Condiția o pusese Vecinicul !

Dar să dau și o explicare mai nouă, din Carl Clemen, *Die Religionen der Erde* (1927, p. 322) : „Alteori mijlocul mântuirii (*Erlösung*) se află'n particulare exerciții sufletești, care se numiau Yoga. Verbul yoga înseamnă încordare ; era însă o stare internă și anormală, în care obicinuital nivel sufletesc era întrecut și individul făcea experiențe nouă, particulare. Spre acest scop se întrebuințau tot felul de mijloace proprii ; înainte de toate castigarea, ascesa (*tapas*, verbal *înfierbântare*, *Erhitzung*), dar și alte exerciții corporale și sufletești, ca : regularea răsuflării, anume tratări și atitudini ale corpului, regularea spiritului în diferite direcțiuni. Prin astfel de mijloace individul se transpunea în stranii stări sufletești, care erau împreunate cu sentimente de fericire și pace ; care erau socotite drept semne ale mântuirii (*Erlöstheit*). *Yogin*-ul (cel ce practică yoga) ajunge la curățenie și liniște deplină, la mântuirea de suferința lumescă, care (chiar dinainte de Buddha) se numia (*Nirvana(m)*)”.

Pe scurt : *tapas* duce la Nirvana.

Unde-i în M. Eminescu, *tapas*-ul ? În viața sa ?, doară în

nesfârșita răbdare cu care=și îndura durerile, lipsa, asceza — până la o vreme, până ce omul normal își recâștiga (chiar în forme exag=rate) dreptul la viață. În poezie?, mai energic decât oriunde în *Rugăciunea unui Dac*, pe care Ion Scurtu, un retor superficial, a crezut că o poate clasa întâia între poeziile „filosofice=sociale“.

Social?!

Puțeri să pună'n brațul ce=ar sta să mă ucidă...

Să pot să=mi blestem mama...

Etc.

Filosofic?, nu prea; pe la început: *Pe când nu era moarte* etc.

Dar *de bună* voe s=pus suferinței, da!; cerșind tuturora chinul, pentruca după acest chin de *tapas* să ajungă'n Nirvana, în „stingerea de veci“, da! Dacul (?!) sfârșește chiar așa:

Să simt că de suflarea=și suflarea mea se curmă
Și'n *stingerea eternă* dispar fără de urmă!

Deși nu sânt sanscritist, refuz și eu sensul de „dor nemărginit“ al d=lui C. P.; am arătat de ce; dar nu pot să mă opresc nici la confuzia d=lui T. V.; și explic, deci, că *tapasvî*=ul Eminescu apare'n *Rugăciunea unui Dac* într'o stare prea conștient îndreptată spre mân=tuirea de veci, pe care=o și cere dela cel ce „singur zeu statut=au nainte de=a fi zeii“.

Observ că acesta nu este singurul caz, în care M. Eminescu a împreunat pe *Daci* cu *Inzii*! ¹⁾.

Gh. Bogdan=Duică

¹⁾ Ca dovadă dau aici un caz supraromantic: În mptul. academic 2290, fila 70, se află notița următoare: „Cântăreții din neamul faraonilor egipteni aduc cu ei zeitățile Egiptului și zicerile lui Iupiter Amon și vestea despre Alexandru Machedon. (Alexandru merge'n Indii, unde reșed în Himalaia *zeii daci*; acolo el întâlnește pe *Dochia* și dela *Zamolx* învață înțelepciune. Amorul lui. Petreceri babilonice. Moartea“.

O scrisoare a lui M. Eminescu (1877)

(Din Ioan Slavici, *Sbuciumări politice la Românii din Ungaria*,
București 1911)

Slavici scrie : Sunt acum atâți și atâți ani *i-am făcut* lui Mihail Eminescu propunerea, ca să vie dela Iași la București și să lucrăm împreună în redacțiunea ziarului „*Timpul*“. El mi-a dat următorul răspuns :

Iași, 12 Octomvrie, 877.

Dragă Ieni,

Dacă m'ar hotări cineva să vin la București, ai fi tocmai tu. A=ți spune pe larg câte împrejurări contribue a=mi face Iașii nesuferiți, ar însemna a scrie volume; destul că=i Krähwinkel, unde toată lumea se ocupă de un om, ori cât de călugăr ar fi, ori cum mi-ar semăna mie. Unaustehlich !

Dar n'am cu ce veni. Asta m'a făcut să=mi țin gura păn' acuma. — 100 de fr. am pe lună; din ce dracu să plec? Am și bagajie: cărți, manuscripte, ciobote vechi, lăzi cu șoareci și molii, populate la încheieturi cu deosebite naționalități de ploșnițe. Cu ce să transport aceste roivri de avere, mobilă în sens larg al cuvântului. În acest sens îi scriu și maistrului nostru :

A nu munci și a nu avea — just.

A nu munci și a avea — superb !

A munci ca mine și a nu avea — deplorabil !

A munci și a avea — just.

Prin urmare deja considerentul din urmă m'ar face să vin la București pe aripele lui Aiolos, — (Eol hochpoetisch).

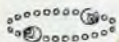
Așa dar bani de drum și vin.

Al tău sumo cum amore.

M. Eminescu

Slavici continuă : Nu mai încape nici o îndoială, că era mare miseria, în care trăia Eminescu. Numai unui om lipsit de judecată și de firescul simțământ de pietate ar putea însă să=i treacă prin minte gândul, că, făcând propunerea, eu am fost samsar, care face vânatoare de suflete, iar Eminescu primind-o, și=a vândut condeiul și a intrat în simbria cuiva. El a primit propunerea fiindcă era con

vins că va putea să lucreze cum îl mână firea lui. Dacă l-ar fi vărsat cineva de sus până jos în aur, el tot n'ar fi intrat în redacțiunea ziarului „Românul“, ca să lucreze alături cu secretarul „Gedem“¹⁾, ori cu „dolichodactilul“ Costinescu²⁾. Știm cu toții, că li s'a făcut multora urgisit și a trăit și mai departe'n miserie, dar a rămas stăpân pe condeiul său câtă vreme a fost în stare să-l poarte“.

Scipione I. Bădescu și geneza „Geniului pustiu“

1.

S'ar putea ca titlul acesta să pară ciudat; dar la sfârșit mi se va admite că ipoteza mea este mai mult decât probabilă.

Atunci „junele (din *Geniu*) aplecat asupra unui biliard“, cu aspectul ca „din vița lui Arpad“, gândind pe Mauriciu Iokay, poet ateu, frumos, străin sosit din Ungaria, va fi fost Bădescu, pe care Eminescu l-a 'ntâlnit (poeticește) în cafeneaua din București.

Ca și Bădescu, eroul din *Geniu* are aceeași predilecție literară. Eroul mărturisește⁴⁾: „Citesc adeseori pe *Emmi*, singurul lucru în în lume care-mi poate storce lacrimi“. Pe *Emmi* a lui V. Alecsandri, Bădescu o declamase ca student la liceu — în 12 Mai 1867⁵⁾ de dragă ce i-a fost el a tradus pe *Emmi* în limba maghiară⁶⁾.

Acesta este, firește, numai un amănunt, dar din cele cam ciudate. Alte amănunte sunt mai masive.

Anume: *Geniu pustiu* se compune din două părți: Întâmplări din revoluția Moșilor (1848/9), cu care eu aici nu mă voi ocupa, și două amoruri petrecute în *Cluj*; acestea se desvoltă, însă, exact ca un amor al lui Bădescu tot în *Cluj*.

Și motivul mare, și motivul mic m'au îndemnat să admit că Eminescu „ascultând cântecul absurd al unei zile“ a „extras poezia ce-a putut exista“ în el și — „iață romanul!“⁷⁾.

1) Folkloristul G. D. Teodorescu.

2) Emil C.

3) *Geniu pustiu*, ed. Adamescu, p. 71.

4) Pagina 26.

5) *Albina* lui V. Babeș, 1867, nr. 46.

6) Traducerea se poate citi în Márki, *Bihari román irók* 1880, p. 139.

7) *Geniu*, p. 5.

Ipoieza mea pretinde să expun și viața lui Bădescu până'n ajunul scrierii *Geniu pustiu*, pentru a se vedea că ntr'adevăr Bădescu și Eminescu se apropie și se cunosc *personal* tocmai în ajunul concepției. Deci :

1. Cine-i Bădescul ?
2. Și care-i asemănarea între poesia lui și romanul lui Eminescu ?

2.

În scrisorile Henriettei Eminescu, publicate (1893) de Cornelia Emilian, numele Bădescu apare de vre-o trei ori¹⁾.

Prieten vechiu, de vre-o 20 de ani.

Însă Henriette scrie (din 4 Februarie 1888) : „— dar Bădescu, când își închipue că-l va prinde pe Mihai undeva *pe uliță*, cu bani și va be(a) 8 butelci de șampanie, apoi este deplin satisfăcut“ —

De unde ar reeși că și'n starea dela 1888 Bădescu ținea — ori continua ? — să-l alcoolizeze pe Eminescu.

Plângerea Henriettei este încă un motiv să ne'ntrebăm cine era bețivanul (?) Bădescu.

3.

Deschid *Enciclopedia română* ; dar ce să fi știut ignoranții ei despre Bădescu ? (Vol. I, 1898, p. 352).

„Bădescu Sc. I., jurnalist și preot, n. 2 Maiu 1847 în Rescolt, Trans. ; și-a făcut studiile univ. în Budapesta, București și Viena. A scris mai multe poezii lirice originale, publicate în diverse ziare și în volum sep. (Poesii originale, Pesta). La 1881 a publicat „Coroana României“, poezii naționale. Ca jurnalist a lucrat la mai multe foi din Rom. și Trans.“.

Nici titlul cărțicei lui Bădescu nu-l știau ! Titlul era și rămasese *Poesii de Ionitia Bădescu. Tomulu I. Pesta 1868. Cu tipariulu lui Iuliu Noséda* (Piați 'a Franciscaniloru n. 8). Enciclopedia și-l copiasese din Szinnyeé, *Magyar irók*, vol. I, col. 330, care, la rândul-i cita ca izvor pe Márki Sándor²⁾.

Márki a fost întâiul biograf al lui Bădescu. După el Bădescu — a cărui pseudonim unguresc era *Bágyai* — s'a născut în a. 1842 (2 Mai) în Cojocna ; a fost orfan ; a dat bacalaureatul în Beiuș (Iulie 1867), a plecat la Pesta (Octomvrie 1867), unde a colaborat

¹⁾ Este pomenit și'n buletinul de față, v. I, p. 53.

²⁾ Poesiile lui Bădescu au apărut înainte de 14/26 Mai 1868. *Familia* din 1868, p. 203.

la *Concordia* și la *Familia*; și-a publicat volumul. În 1868 se afla la București, student în filosofie și scriitor la ziarul *Românul*¹⁾.

4.

Pentru scopul meu de-acum a fost destul ca să-l urmăresc pe Bădescu în ziarul *Concordia* (Pesta), în anii 1866—1867.

Pela 1866 Bădescu era un liceist îndrăzneț, care lua parte la manifestări politice: Alexandru Roman se alesese deputat în camera maghiară; Bădescu-l salută cu o declamație avântată'n cuvinte, dar seacă de idei²⁾:

Un geniu ne șoptește că-o ginte mult faimoasă
Ajunse iar în luptă pe-al criticei teren;
Spre-a ei scutiniță, însă, cu frunte glorioasă,
Păși din nou pe scenă un falnic fenomen.

Acelaș afect sgomotos apare și'n O voce³⁾:

Nori negri se adună de-asupra ta națiune!
Și fulgere turbate te=amenință din ei...

Un vifor plin de furii s'apropie de tine
În drepturile=ți sfinte voind a viscoli...

Vuit-a fost orcanul de-asupra frunței tale
Și=abia văzuși prin secolii vreo dou=trei scânteii.

Deci: nori negri, fulgere turbate, orcane, vifore cu furii, etc., tot vorbe foarte potrivite în tonalitatea stilistică a *Geniului pustiu*.

Avântul acesta juvenil, sgomotos îl sprijinea — probabil — și mișcarea culturală a studențimii din Beiuș, care din Ianuarie 1866 își întemeiasă o societate de lectură activă.

În acelaș an altă societate, din Oradea, plănuia un almanah, *Fenice*. Ionția Bădescu este gata a colabora; *Pecurariul* lui este chiar publicat anterior, în *Concordia*, ca „aretare de probă” despre ce va fi acel *Fenice*⁴⁾.

Legături de=acestea între Beiuș și alte centre se mai găsesc. Chiar Bădescu arată⁵⁾ că Beiușenii societății de lectură aleseseră

¹⁾ În *Bihari román irók*, 1880, p. 139. — Toate datele lui Márki sunt de verificat.

²⁾ *Concordia*, pag. 116.

³⁾ Pagina 174.

⁴⁾ 1867, pag. 31.

⁵⁾ 1867, pag. 108.

membri onorari pe Victor Rus (teolog în Viena), Elie Trăilă (iurist în Oradea), Simion Botizan (iurist în Pesta ; acesta era Maramureșan), M. Po(m)piliu (vice-notar comunal), N. Oncu (maturisant în Oradea) și I. Lapedatu (elev din cl. VII, Sibiiu) ¹⁾.

Era'n Aprilie 1867.

Expansiunea lor naționalistă și spre România o reprezentau lecturile, declamațiile din poezii transcarpațini, adâncirea'n gazetele bucureștene : *Românul* și *Trompeta Carpaților*, gazete la care în curând Bădescu avea să fie colaborator.

O înălțare de conștiință trebuie să se fi produs în tânărlul Bădescu în lunile Mai--Iulie 1867. La o ședință publică un coleg îi declamă *Imn*-ul său ; el însuși declamă *Nebunul* lui Petöfi, în traducere proprie, ceea ce-mi pare caracteristic ; tot el mai declamă pe *Emmi* de V. Alecsandri ²⁾. La altă ședință, acum student de clasa VIII=a, Bădescu=și declamă poesia sa *Un suspin în zori*, pentru care o mână delicată=i trimise un buchetel ; alte buchete i se dară pentru jocul lui *Șoldan viteazul* de V. Alecsandri ³⁾.

Bădescu părea acum o forță nouă, în răsărire.

În timpul acesta Bădescu colabora și la *Familia*. În anul II (1866) revista'n care și Eminescu apăru (în acelaș an) îi publică *Adio către Ardeal, Sigilul negru, Imn* ⁴⁾.

Înainte de *Adio către Ardeal*, în nr-ul anterior apăruse, de Eminescu, *O călătorie în zori*. Ca scriitori Bădescu și Eminescu se întâlneau, deci, întâia oară în *Familia*.

Întâlnirile au continuat în anul 1867 al *Familiei*, în care alternarea a fost :

Bădescu, *Amalia*, pag. 63.

Eminescu, *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie ?*, pag. 168.

Bădescu, *Trei buchete*, pag. 265.

Eminescu, *La Heliade*, pag. 294.

Tot astfel și'n anul următor, 1868, cei doi viitori amici se întâlnesc iarăși :

Bădescu, *La ea*, pag. 14.

Bădescu, *Din depărtare*, pag. 194.

Eminescu, *La o artistă*, pag. 337.

¹⁾ Toți scriitori tineri !

²⁾ 1867, pag. 136.

³⁾ 1867, pag. 229 și 323.

⁴⁾ Paginele 153, 195, 254.

Eminescu, *Amorul unei marmure*, pag. 383.

Între paginile 483—580 din anul 1867 *Familia* a publicat și o nuvelă de Bădescu: *Ileana*, cu un subiect rustic din Bihor ¹⁾.

La începutul lui Ianuarie 1868 Bădescu este în Pesta, de unde invită la abonarea *Poesiilor* sale ²⁾. În 8 Noemvrie 1868 el tot în Pesta se află. De=aici, cu data aceasta, el ded că poesia *La membrii Camerei României* (31 Octomvrie/12 Noemvrie), care apare în *Federațiunea* ³⁾.

Tocmai la acest loc îmi lipsește acum o dată precisă: a trecerei lui Bădescu în Țară. Până s'o găsim, mă mulțănesc cu însemnarea că'n București Bădescu apare în societatea *Orientul*, întemeiată la 1 Aprilie 1869, supt prezidenția lui H. G. Grandea și cu fireasca bănuială că, pentru a fi admis, a trebuit să fie ceva mai de vreme în capitala Țării, unde tot mai de cu vreme se va fi întâlnit cu un cunoscut vechiu: Miron Pompiliu, cu N. Droc-Barcianu, cu V. Gr. Pop (istoricul (!) literar) și cu Eminescu, membru al *Orientului* și poet=coleg la *Familia* ⁴⁾.

Orientul era o societate dacoromână; dovadă: hotărîrea de=a studia poporul român culegându-i poesia populară de pretutindeni. Lui Eminescu i s'a distribuit Moldova; lui Bădescu Maramureșul.

Misiunea ce=și luase Bădescu și=a împlinit-o în a. 1869. Dar a fost arestat, în luna Noemvrie, și escortat prin Borlești, la Sighet

¹⁾ Fiind vorba de nuvelă, aduc aminte că'n roman și corul și autorul se ocupă de ea: „După ce=mi propusesem să înmărmuresc figura sa cea frumeasă în vre=0 nuvelă...” (pag. 16); „Tu, iubitule, mi se pare că ai să devii foiletonistul vreunui ziar”... (pag. 18). — Așa transpar realitățile din 1878!

²⁾ *Familia*, pag. 9 și 10.

³⁾ Pagina 628.

⁴⁾ Vezi *Albina Pindului*, v. II, p. 47.

Miron Pompiliu, după un popas în Sibiiu, se afla înainte de 14/26 Noemvrie în Râmnicul Vâlcei, de unde=și datează poezia apărută'n *Familia* 1868, p. 473. Dela Râmnic până la București nu mai era departe. — Cam pe=atunci va fi trecut și Bădescu.

Se pare că Eminescu se împrietenia foarte repede cu pribegii literați ardeleni. Șt. Cacoveanu (*Luceafărul*, 1905, p. 60), vorbind de toamna anului 1868, ne=a spus că Moise Pompiliu îi era lui Eminescu „un bun amic de=atunci”. Deci îndată ce sosi'n București, Pompiliu se și împrietenii cu Eminescu! — Așa va fi fost și cu Bădescu!

Compară și ceea ce Șt. Cacoveanu spune despre Eminescu la Blaj (*Luceafărul*, 1904, p. 72): „A doua zi după sosirea lui îl întâlnirăm în piață și ne împrie=tenirăm numaidecât”.

și-apoi la Satmare. Din închisoare l-au liberat câțiva Români cu autoritate din partea locului ¹⁾).

Pentru scopul acestui articol — care se ocupă c'un roman privind și anii 1848/49 — nu-i de prisos a mai adăoga și că în 1869 Bădescu mai scrie o poezie la parastasul lui Avram Iancu.

Atât despre viața lui Bădescu.

5.

Acum despre poezia sa.

Ionifia Bădescu fusese, ca și Eminescu, un vagabund poetic. Cetiți numai datările poeziilor sale (1864—1867) și veți găsi 12 datate din Beiuș, 6 din Oradea, 4 din Cluj, câte 2 din Restolț și Pesta, câte 1 din Abrud, Alba-Iulia, Buda, Blaj, Brașov, Dealul-mare, Huedin, Lugoj, Lechința, Mediaș, Sibiu, Sângiorgiu.

Examinându-i opera nu pot zice că nu are câteva idei frumoase. Dar limba? Pentru limbă iată câteva exemple:

De unde sunt escate adesele-ți suspine,
Spre-a căror alinare nu-ți afli medicine?

Iar cu sărute tu mă tratai

O culoare aurită din zenit se delăsa

Adio, blânde zânișoare,
Voi, copile de Roman,
Oferiți și voi amoare
Pentru ginta lui Traian!

O dalbă aparință pe brunetul pământ.

6.

Amorul din Cluj Bădescu îl cătase în *Vis și realitate*, *Doine*, *Destul*, *Lângă cadavrul ei*, *În cimitir*.

În *Vis* poetul îi „jefuia (iubitei) zuluful de dulcile-i miroase“, îi „îngâna suspinul cu șoapte de amor“: un raiu; treaz simte că-l arde încă pe buze sărutul ei.

În vers este expansiune, ca 'n toată povestirea *Geniului*.

În *Doine* se anunță „boala tristă, boala cruntă“; dacă ea va sbura „colo'n stele“, și el „se va ridica tot pe urma ei“.

Destul descopere „amăgirea“; „edenul este pierdut“; acum

¹⁾ Familia, V, p. 539.

vrea să plângă. Speranța-l mângăiasă „în groapa desperării, în nopțile amare prin care vegeta”; mai bine-ar fi fost „a nu o mai vedea”, căci sufletul său ar fi acuzat ursita, destinul și pe ea „nu ar bleștama-o”.

Ea-i oferia ceva, el cerea însă „o lume de balsam”, tot.

Lângă cadavrul ei exprimă original durerea pentru moartea ei. Toate morțile: a zefirului, a garoafei, a amurgului, a gazelei etc., toate s’au strâns să facă durerea „acestui cadavru”. Și toate le poartă el în sufletul său.

În cimitir, „de când se stinse lumina vieții sale” s’a ivit o „culme tânără”:

Ca o plâpândă floare erai —
Atunci, în clipa tristă, când brațul tău duios
Se smulse din viață și-o aripă ușoară
Te duse printre sfere la semnul glorios,
O, mult ai fost sublimă; o, mult ai fost frumoasă
Și magică, și dulce în ceasul cel sever,
Când mâna Provedinței din lume mi te scoasă —
Dar pentru ce, iubito, nu pot și eu să mor,
Să trec din sferă’n sferă, și să te-ajung în sbor ?

Elegia a treia adună *amintiri* despre ea: florile, „flor”-ul cu care moartea o ’ncinse; etc. *Realitățile* transpar în 2 strofe, care spun că și ea *cântăreață* era (ca și cea din *Geniu*) și că de mulți era adorată:

Să cerc *privighitoarea*, ce-atâta se’ncercase
Să fure depe buza-ți un *imn de pasiuni*;
Să cerc și pâlinașul, să cerc și umbra deasă,
Ce mult mi te purtară p’a viselor regiuni.
Să văd apoi o mare, o lume de mulțime
Căzută în sclăvie la unu-ți favor,
Ci cazul triumfării să-l văd numai cu mine
Sburând prin paradisul creat de-al tău amor.
Să storc apoi nectarul din rumenea guriță.

Va muri și el; o va revedea. Curând.

Motivul Bădescu apare *acelaș* și’n *Geniu pustiu*, chiar duplicat.

Aici eroul se naște într’o colibă țărănească; învață carte într’o școală din Cluj, unde locuște într’o mansardă; iubește pe fata unui muzicant bătrân, pe Sofia care-i moare.

În repetire: Sora Sofiei este Poesis, „actriță de mâna a doua, dela un teatru de mâna a doua, care juca subrete, deși pasul și atitudine arătau pe tragediana”. Poesis iubi pe al doilea erou al ro-

manului; dar aceasta fusese o Marie Magdalenă, săracă și'n cădere. Se sfârși și ea.

7.

Astfel eu cred a-l fi descoperit pe „studentul din Transilvania“ despre care Eminescu îi scria lui Iacob Negruzzi¹⁾: „Apoi romanul meu am început a-l scrie parte după impresiuni nemijlocite din 1868, pe când eram în București, poate după un episod ce mi l-a povestit un student din Transilvania“.

8.

Scriind acestea n'am uitat că'n amintirile sale G. Panu²⁾, vorbind despre o coristă din trupa lui Pascali, afirmă că ea-l iubia pe Eminescu ca „amant de inimă“, pe când un bogat o 'ntreținea; și că din viața sa poetul ar fi trecut-o în *Geniu pustiu*.

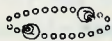
Se poate ca Eminescu să fi pățit pela 1867/8 așa ceva; dar atunci:

1. Pentruce el ar fi mutat acțiunea din București la — Cluj?
2. Pentruce-ar fi îmbrăcat pe un student din Cluj cu pățania sa de actor=sufleur?
3. Pentruce i-ar fi atribuit Clujanului realitatea *Emmi*?
4. Pentruce *toată* realitatea nuvelistică din *Geniu* este egală cu cea din *Poesii*?

Eu mă simt, deci, în drept a crede că prototipurile figurilor din *Geniu* sunt cele descoperite în acest articol.

Dacă vorba din Panu — spusă de Creangă, nu direct de Eminescu — este exactă, se poate vorbi și de-o *contaminare* literară a două experiențe de erotism tineresc³⁾.

Gh. Bogdan-Duică

¹⁾ În *Convorbiri*, vol. 33, p. 6.

²⁾ Vol. II, p. 303.

³⁾ Pentru Bădescu mai culeg o *probalitate*. Anume: Pentru atmosfera din acea vreme sunt remarcabile rândurile lui Șt. Cacoveanu (*Luceafărul*, 1905, p. 60): „Eminescu la București se alătura și umbla bucuros cu „transilvănenii“... Se simțea mai acasă. Aici, nelegat de multe forme, era la largul lui... Pe unul dintre noi îl puse păcatele să-și tipărească versurile. Să fi văzut pe Eminescu cât haz făcea din aceasta. Versurile erau slăbuțe“. Vor fi fost ale lui Bădescu?, pentru că dintre ceilalți Ardeleni pomeniți (și nepomeniți) de Cacoveanu — așa-mi pare — nimeni nu pu- blicase chiar atunci vreun volum („exemplar“ la Cacoveanu).

„Luceafărul“ în nemțește

(Continuare)

Suntem la strofele cu dialogul al doilea dintre Luceafăr și fata de împărat:

„Din sfera mea venii cu greu	O vin', odorul meu nespus
Ca să te=ascult și-acuma,	Și lumea ta o lasă ;
Și soarele e tatăl meu,	Eu sunt luceafărul de sus,
Iar noaptea=mi este muma,	Iar tu să=mi fii mireasă.

„O vin', în părul tău bălaiu
S'anin cununi de stele,
Pe=a mele ceruri să răsai
Mai mândră decât ele“.

(str. 33—35).

Și acum să-l cetim pe Herz :

„Aus meinen Welten komm' ich dir,	„O komm mit mir, mein Liebchen traut
Denn du hast mich erkoren,	Und deine Welt verlasse,
Und Helios ist Vater mir,	O folge <i>Lucifern</i> als Braut,
Mich hat die Nacht geboren.	Dein Glück mit Lust erfasse.

„O komm' mit mir, ich schmücke dich
Mit allen meinen Sternen
Und prangen sollst du ewiglich,
Strahlend in allen Fernen“.

Dacă strofa întâia (33) e tradusă ireproșabil, în cea următoare ne împiedecăm de acel „Lucifern“, de care am vorbit mai sus, iar versul 4 îl simțim ca umplutură de dragul rimei. În strofa 35, H., neglijează încă odată imaginea, netraducând „în părul tău bălaiu“.

Schroff traduce :

„Aus meiner Sphär' kam ich zu dir,	„O komm', dass du dein goldnes Haar
Riss los mich, dich zu hören ;	Mit Sternen hell bekränzt,
Die Sonne, die ist Vater mir,	Dass herrlich du und wunderbar
Die Nacht tat mich gebären.	Am Sternenhimmel glänzt“.

„Sphär“ cu eliziunea lui e este o asperitate metrică, iar „*tat* gebären“ — oricât ar corespunde uzului limbii populare și poetice (d. e. „Tut fischen und jagen“ în „Schön Rohtraut“ de Mörike) — îl simțim totuși ca umplutură. E straniu că o are și Scheibler :

„Aus ferner Sphäre nah' ich dir,
Auch jezt dich anzuhöreni ;
Der *Sonnenschein* ist Vater mir,
Die Nacht tat mich gebären“.

„Sonnenschein“ e de asemenea umplutură metrică și o inadvertență ca sens ; căci nu luciul, lumina soarelui, ci soarele însuși, ca ființă mitologică, e tatăl lui Hyperion.

Strofa 34 lipsește în ediția citată a lui Schr. În str. 35 era de preferat ca traducătorul să nu fi mutat verbul „s' anin cununi de stele“ la persoana a doua :

Superioritatea, pentru str. 33, o are Botez :

„Von meiner Sphäre kam ich her,
Dein Ruf hat mich beschworen,
Die Sonne ist mein Vater und
Die Nacht hat mich geboren“.

Aci, singurul neajuns e acel „und“ din silaba finală, și încă intonată, a versului.

B. continuă :

„O, komm', Geliebte, und verlass,
Die Welt, die Dich geboren ;
Ich bin der Abendstern und Du
Sei mir als Braut erkoren“.

E bine, dar urechea se împiedecă de repetarea rimei (**oren*) din strofa anterioară.

Str. 35 la B. e :

„O lass mich in Dein goldnes Haar
Die Sternenkranze flechten ;
An meinem Himmel sei ein Stern,
Noch schöner als die echten“.

Pentru frumuseța și exactitatea celor două versuri dintâi am putea să iertăm rima „echten“, care exprimă o reflexiune prea pedantă, prozaică.

În str. 34 reușește cel mai bine Schbl. :

„O komm', mein Kleinod, aus der Fern,
Lass' diese Welt der Erden !
Ich bin des Himmels Abendstern,
Du — sollst die Braut mir werden“.

În versul 2 al strofei următoare, Schbl., dus de rimă, ajunge să-l depășească pe Eminescu :

„O komm', lass' mich dein blondes Haar
Mit Himmelslicht durchfunkeln,
Du sollst dort oben, wunderbar,
Die Sterne selbst verdunkeln !“

Și acum, răspunsul fetei (str. 36—37) :

— „O ești frumos, cum numa 'n vis
Un demon se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis
N'oiu merge niciodată !
„Mă dor de crudul tău amor
A pieptului meu coarde,
Și ochii mari și grei mă dor,
Privirea ta mă arde“.

Str. 36 nu e decât repetarea strofei 23, cu singura deosebire că pentru „înger“ aci se substituie „demon“.

Strofa 37 e una din acele pe care d-l Robinson (vezi începutul studiului nostru) le declară intraductibile — și experiența celor patru traducători pare a-i da dreptate : într'adevăr, aci n'au reușit nici B. nici Schbl.

Iată-le pe rând :

H. :

„Des Busens Adern schmerzen mich,
Grausam ist deine Liebe,
Vor deinen Blicken fürcht' ich mich,
Mir graust vor deinem Triebe“.

B. :

„Es schmerzt mich deiner Liebe Glut,
Mein Herz und Seel' ermatten,
Es brennt mich deiner Augen Glanz
Mit ihrem schweren Schatten“.

Schr. :

„Ich fühle Mitleid ja so sehr
Mit deiner Liebe Schmerzen ;
Mich drückt dein Auge, gross und schwer,
Dein Blick brennt mir im Herzen“.

Schbl. :

„Dein Liebeswerben, roh und jäh',
Sprengt mir das Herz in Stücke,
Die düstren Augen tun mir weh,
Mir graut vor deinem Blicke“.

H. are meritul de a fi singurul care a încercat să redea imaginea „a pieptului coarde“, prin „Adern“, echivalent, dar prozaic, prea anatomic. Încolo, în versurile 3 și 4, H. neglijează iar imaginea, nu traduce nici „ochii mari și grei“ nici „arde“ ; pe acestea le are întocmai numai Schr., care, în schimb, interpretează greșit cele două versuri dela început : durerea fetei nu e „Mitleid“.

B. e prea abstract în versul întâiu, iar în al doilea e — umplutură, „ermatten“, neavând alt rost decât ca să rimeze cu „Schatten“, care, ce-i drept constituie o imagine îndrăznească, sugestivă. Ori cum, e măcar năzuința de a nu neglija acele imagini esențiale de care vorbiam mai sus.

Schbl. exagerează în versurile dela început : amorul luceafărului e „crud“, dar nu e „roh“ (= brutal), iar „sprengt mir das Herz in

Stücke“ e prea tare, prea drastic. Versurile 3 și 4 se puteau menține mai aproape de original, în forma aceasta :

„Die schweren Augen tun mir weh,
Mich brennen deine Blicke“.

— căci, incontestabil, „grei“ e epitetul esențial, care nu trebuie neglijat.

Să urmărim acum continuarea dialogului (str. 38—40) :

... „Dar cum ai vrea să mă cobor ?	... „Nu caut vorbe pe ales,
Au nu 'nțelegi tu oare	Nici știu cum aş începe...
Cumcă eu sânt nemuritor,	Deși vorbești pe înțeles,
Și tu ești muritoare ?	Eu nu te pot pricepe ;

„Dar dacă vrei cu crezământ
Să te 'ndrăgesc pe tine,
Tu te coboară pe pământ,
Fii muritor ca mine“.

H. traduce :

„Wie könnt' ich sonst zu dir herab, Wie soll' ich um dich werben, Denn wisse : für mich gibt's kein Grab Doch du musst einmal sterben.	— „Kann dir nicht sagen, wie ich's mein' Weiß nicht, wie es beginnen, Das was du sprichst, ist zart und fein, Doch muss ich drüber sinnern.

„Doch wenn du Lieb' von mir begehrst,
Lass' dich zu uns entführen,
Sei menschlich und fühl' menschlich erst,
Dann frau' ich deinen Schwüren“.

În strofa 38, versul al doilea e umplutură care strică înțelesul ; căci ce rost ar avea întrebarea „Cum să te pețesc ?“ — când doară de fapt o pețește. — În str. 39, versul 1, deși se depărtează de original, totuși exprimă adecvat perplexitatea fetei ; dar „zart und fein“ e de tot prea departe de „vorbești pe înțeles“, iar versul final spune prea puțin față de „nu te pot pricepe“. — În strofa a treia (40), „entführen“, dictat de rimă, e factice, imposibil ca sens, iar pentru „sei menschlich“, era de preferat „sterblich“. Versul 4 corespunde aci cuvintelor „cu crezământ“ din versul 1.

La Schr., începutul strofei 38 e tradus „liber“, inexact :

„Kann zu dir schweben nur im Sinn,
Ist anders auch mein Wille“ —

adecă : „Nu pot pluti la tine decât în gând, oricât voința îmi e altfel“ dar apoi continuă bine :

„Du weisst, dass ich unsterblich bin,
Doch sterblich deine Hülle“.

Bine și celelalte două strofe :

„Ich weiss nicht, wie ich's sagen soll,	Und willst du, dass ich glaube dir,
Weiss nicht, wie es mag gehen ;	Dass ich dein Liebchen werde,
Du sprichst verständlich, deutlich wohl,	So mach' dich sterblich, steig' zu mir
Doch kann ich's nicht verstehen.	Herab auf diese Erde.

B. e prea puțin exact, în tustrele strofele :

„Wie soll ich doch <i>ein Abendstern</i>	Ich suche nicht nach Worteklang,
Von <i>meinem Himmel</i> weichen ?	<i>Der Sinn will mir vergehen (?)</i> ,
Ich bin ein ewiges Gebild,	Wenn Du auch sinnreich zu mir sprichst
Du stirbst, wie Deinesgleichen.	Kann ich Dich nicht verstehen“.

„Willst Du, dass ich Dich ewig lieb',
Soll ich von Dir nie *wandern* (!),
So komm' herunter auf die Erd',
Ein Mensch sein wie wir Ändern“.

Îndeosebi „wandern“, aplicat la față, nu are rost, când doară cel care ar putea să *plece*, să *călătorească*, nu ar putea fi decât Luceafărul.

Și iarăși Schbl. e superior, dar numai în str. 38 și 39 :

„Willst du herab zu dir mich ziehn ?	„ <i>Gewählte</i> Worte such' ich nicht,
Begreifst du nicht vor allen,	Wohin ich auch mag schweifen,
Dass ich ja doch unsterblich bin	Obschon dein Mund verständlich spricht,
Und du dem Tod verfallen ?	Kann ich dich nicht begreifen“.

Strofa 40 însă lasă de dorit :

„Doch wenn du willst, dass ich *in Treu*'
Mich liebend dir vereine,
Steig' nieder, und *dein Körper* sei
So sterblich wie der meine !“

„In Treu“ nu e „cu crezământ“, ci „cu credință“, iar „dein Körper“ îl simțim ca umplutură, produsă de rima „meine“. Încât, pentru strofa aceasta, rămânem la Schr.

Ne-a mai rămas hotărîrea Luceafărului (str. 41—43) :

— „Tu-mi cei chiar nemurirea mea	„Da, mă voi naște din păcat,
În schimb pe-o sărutare ?	Primind o altă lege :
Dar voiu să știi asemenea	Cu vecinicia sunt legat,
Cât te iubesc de tare.	Ci voiu să mă deslege“.

Și se tot duce . . . S'a tot dus
De dragu-unei copile,
S'a rupt din locul lui de sus,
Pierind mai multe zile.

În str. 41, H. slăbește efectul, omițând figura întrebării retorice :

„Was du verlangst, bin ich bereit
Aus Liebe hinzugeben,
Für deinen Kuß : Unsterblichkeit,
Ich will nur für dich leben“ (sic !)

Schr. traduce :

„Du willst, ich soll für einen Kuss
Unsterblichkeit verlassen ?
Nun wohl, es sei, denn ach, ich *muss*
In Liebe dich *umfassen* !“

— unde „muss“ ca și „umfassen“ nu sunt decât rime.
De data aceasta cel mai exact e B. :

„Mein Ewigsein soll ich im Tausch
Für einen Kuss Dir geben ?
Es sei getan ! Du sollst auch sehn,
Wie gross nach Dir mein Streben !“

Bine și Schbl. dar mai puțin exact :

„Du willst gar meine Ewigkeit
Für einen Kuss zum Danke ?
Nun denn, du sollst erfahren heut'
Ob meine Liebe wanke !“

Strofa 42 nu ne satisface deplin în nici una din cele patru traduceri :

H. :

„Und ich will trotzen dem Gebot,
Auf dass mich nichts mehr binde,
Statt Ewigkeit erwähl' ich Tod,
Statt Reinheit — Erdensünde“.

Schr. :

Als Erdenkind mit Sünd und Leid
Empfang' ich andres Wesen ;
Verbunden mit der Ewigkeit,
Werd' ich die Bande lösen !“

B. :

Durch Sünde will ich neu entstehn
Und anders will ich heissen,
Der Ewigkeit war ich geweiht
Ihr Band will ich zerreißen.

Schbl. :

„Aus Sünden komm' ich neu zur Welt,
Das *Alle* soll verschwinden ;
Und, wenn die Ewigkeit mich hält
Will ich mich ihr *entbinden*“.

H. e cel mai departe de original; Schr. e exact, ca de obicei, dar, pentru „verbunden mit“ era mai bine:

„Gebunden an die Ewigkeit“.

B. ar fi cel mai bine, dacă abstragem de versul al doilea. La Schbl. acelaș vers e tradus prea vag, abstract.

În strofa 43, H. și B. neglijează valoarea sugestivă a repetării din versul întâiu: „Și se tot duce, s'a tot dus“. Schr. și Schbl. o sesizează și încearcă să dea un echivalent:

H.:

Er eilt' hinweg, von Lieb' erfüllt,
Sich Liebe zu verdienen —
Am Firmamente blieb verhüllt
Der Ort, wo er verschwunden.

Schr.:

Er flog dahin, man sah ihn kaum,
Im Herzen Liebesklage,
Er riss sich los vom Himmelsraum
Verschwand für ein'ge Tage.

B.:

So jagten ihn von seinem Ort
Der Liebe starke Mächte (!),
Von seinem Himmel ging er fort
Kam nicht die nächsten Nächte.

Schbl.:

Er schwand dahin, er eilte fort
In süßer Liebesklage;
Verliess am Himmel seinen Ort
Und fehlte viele Tage.

La B., „Mächte“ prea e numai rimă.

Schr. e singurul care nu prinde amănuntul, esențial ca valoare de imagine: „din *locul lui*“, înlocuindu-l prin vagul „vom Himmelsraum“.

(Va urma)

Victor Morariu

Redacționale. — D-lui C. M., Soroca: Nu! Schița Sf. Gheorghe în oraș și la țară (Icoane zugrăvite cu degetul) e a lui I. Slavici, nu a lui Eminescu (vezi M. Eminescu, *Scrieri politice* ed. D. Murărașu pag. XXV)!

Eminescu în societatea „Orientul“.

Depe urma unui articol al meu, din „România jună“ (1900), Ilarie Chendi citase în Eminescu, *Literatura populară*, 1902, pag. X, în notă, faptul că, la apelul meu, niciun membru al societății literare „Orientul“ nu a răspuns cu informațiunile ce le ceream privitor la activitatea lui Eminescu în acea societate. Și la 1902 trăiau încă vreo trei: N. Droc-Barcianu (Giurgiu), V. Gramen Pop (București) și I. Scipione Bădescu (Botoșani)! Păcat și de ei, și de biografia lui Eminescu, care ar fi putut să fie împlinită cu vreo știre interesantă.

Acum nu mai regret tăcerea lor. *Hevreca!* Și încă ce simplu! În revista Albina Pindului din biblioteca Academiei române nu se afla un număr care publicase o dare de seamă despre „Orientul“ și lucrările sale. Deaceea nu le găsiam la 1900. Acum, răsfoind din nou *Gazeta Transilvaniei*, găsesc că într'un număr (57) din 1869 ea a reprodus acea dare de seamă din Albina Pindului! Semn că „Orientului“ i se atribuia oarecare atenție și importanță. Acum, răsfoind un alt exemplar al Albinei Pindului (la „Muzeul limbei române“, Cluj) găsesc și darea de seamă originală, publicată în numărul dela 16—30 Iunie 1869 al revistei. Deci precizez, că înainte de 16—30 Iunie 1869 Eminescu fusese membru al „Orientului“, iar după Iunie mult timp n'a mai fost, deoarece în toamna aceluși an el a fost reținut acasă de părinții care l-au trimis în Viena, la studii. Anul II, p. 47—48 din Albina Pindului scrie:

Cercul literar „Orientul“.

Acest cerc s'a format în București, la 1 April 1869.

Scopul, după regulamentul fundamental, este „cultura literară prin discuții, lecturi, comunicări intime și publicații. Se va ocupa și cu strângerea basmelor, poeziilor populare și a documentelor cari interesează istoria și literatura patriei“.

Fiindcă s'a luat obiceiul ca tot ce se lucrează într'o societate să se publice și fiindcă acest cerc a crezut că ar fi mai nemerit întâi să se ocupe mai sub vâl de urmărirea scopului său și în urmă să se prezinte publicului, a fost expus a fi obiectul feluritelor comentarii, până acolo că a fost considerat și de club politic. Numai acest motiv îl împinge de acum înainte a comunica publicului sumarul lucrărilor sale, nici de cum presumpția.

La început acest cerc a avut o singură şedinţă pe săptămână, în urmă două.

Iacă sumarul lucrărilor sale :

Conferinţe

D=1 Gr. H. Gr~~ande~~a : Frumosul în poezie.

Un studiu asupra criticei literare.

Versificaţia română.

Poemele lui Osian.

D=1 V. Dumitrescu : Asupra lui Mirabeau.

D=1 Gr. H. Gr~~ande~~a : Comparaţie între Alfred de Musset şi H. Heine.

Studii asupra poeziei lirice : Orfeu, Safo, Alceu, Tirteu, Ana= creon, şi Pindar ; Horaţiu, Tibul şi Catul ; Petrarca şi Dante ; Ra= cine, I. B. Rousseau, Beranger, Lamartine, Victor Hugo, Alfred de Musset ; Osian, Thomas Moore, Poppe, Byron, Goethe, Schiller, Heine, Tegner, Puşchin, Mizchievici ; Saadi, Hafis, Cosru.

D=1 I. Bădescu : Studiu de declamaţie asupra rapsodiei *Nebunul*, tradusă după Petöfi, din limba maghiară.

D=1 Gr. Gr~~ande~~a : Poezia lirică română : Văcăreştii, Cârlova, Mumuleanu, Fabianu, Beldiman, Conachi, Cuciureanu, Eliade, Catina, Gr. Alexandrescu, Mureşanu, Bolintineanu, Alexandri, Creţeanu.

D=1 N. Droc=Barcianu : Studiu asupra lui Georgiu Şincai.

Studiu asupra legislaţiei maghiare, din punct de vedere al inte= resului naţiei române.

D=1 Gr. H. Gr~~ande~~a : Studiu asupra lui Anacreon şi Safo din punctul de vedere pur=estetic.

D=1 N. Droc=Barcianu : Studiu asupra spiritului de partid.

Critici

D=1 I. Bădescu : A criticat poezia d=1ui V. Dimitrescu întitu= lată *Elena*. Cu această ocazie a făcut şi un studiu asupra poeziei erotice.

D=1 C. Cârlova : Poeziile d=1ui I. Bădescu întitulate *Fost=am şi eu !* şi *Atunci !*

D=1 Gr. H. Gr~~ande~~a : Poema d=1ui Scurtescu întitulată *Orfana la mormântul mamei sale*.

D=1 V. Dimitrescu : Poeziile d=1ui Scurtescu întitulată *Visul* şi *Tudor Vladimirescu*.

D=1 Al. Negroni: Tabloul d=lui Columbeanu intitulat *Diluviul*.

D=1 Miron Pompiliu: Poezia d=lui Al. Negroni intitulată *Harpa*, și, cu această ocazie, asupra idealismului în poezie.

D=1 V. Dumitrescu: Poezia d=lui Gr. H. Granda intitulată *O noapte la Târgoviște*.

D=1 Gr. Columbeanu: Poezia d=lui I. Bădescu intitulată *Era o seară...*

D=1 Gr. H. Granda: Satira d=lui Columbeanu intitulată *Sarsailă* și legenda d=lui V. Gr. Pop intitulată *Bujorel*.

D=1 I. Bădescu: Poezia d=lui Gr. Columbeanu intitulată *Ceeace doresc*.

D=1 Gr. H. Granda: Poezia d=lui Iliescu intitulată *Amorul ei*.

D=1 V. Gramen Pop: Imprecația d=lui Basarab intitulată *Blăstemul*.

D=1 I. Bădescu: Poezia d=lui Gr. H. Granda intitulată *Scepticismul* și poezia d=lui C. Cârlova intitulată *Primăvara*.

D=1 Miron Pompiliu: Poezia d=lui Iliescu intitulată *Filomela*.

D=1 I. Bădescu: Broșura de poezii a d=lui Scurtescu.

D=1 Gr. Columbeanu: Fabula d=lui Scurtescu intitulată *Carașghiosul și țăranul*.

D=1 Gr. H. Granda: Poezia d=lui Columbeanu intitulată *Adio* și traducerea lui Quint Curțiu de d=1 N. Droș-Barcianu.

D=1 Iliescu: Poemele d=lui Bădescu intitulate *Suspin din Transilvania* și *Nori*.

D=1 Gr. H. Granda: Poeziile d=lui Miron Pompiliu intitulate *Dorul* și *Româna ardeleană*.

Poezia d=lui Gr. Columbeanu intitulată *La Românii transcarpatini*.

Legenda d=lui Minescu *Fecioara și feciorul*.

Toate lucrările cercului s'au făcut în scris, apoi s'au desbătut verbal.

Afară de acestea s'au mai ținut discuții asupra mai multor autori clasici și asupra mai multor chestii literare.

Din operătele cercului s'au publicat: *O noapte la Târgoviște* de Cârlova (în Albina Pindului), *Româna ardeleană* (în „Traian“), *Versificația română* de Gr. Granda (în Albina Pindului) și *Elena* de V. Dimitrescu (idem).

Treptat se vor publica din conferințele, criticele și celelalte lucrări ale cercului.

Membrii acestui cerc, în ședința din 29 Iunie 1869, au numit din sânul său comisii cari să facă în lunile Iulie și August excursii

în părțile Daciei și să culeagă tot ce vor putea din ceeace se atinge de literatura poporană: poesii, basme, etc.

Aceste comisii sunt:

1. Miron Pompiliu, I. Bădescu, N. Droc-Barcianu, pentru Ardeal și părțile lui.

2. Minescu și Columbeanu, pentru județele de peste Olt.

3. Granda și Cârlova, pentru județele muntene dincoace de Olt.

5. V. Gramen Pop, pentru Bucovina.

6. Basarab, Eminescu și V. Dimitrescu, pentru Moldova.

7. Gr. H. Granda, pentru corespondințele din Macedonia.

Dar cum numărul și meziile acestora sunt foarte mici pentru a putea străbate aceste părți în toată întinderea lor, rugăm pe toți amicii literaturii române sau a da concursul lor acestor comisii, sau a trimite în București orice materie care concerne scopul lor. Cercul va fi recunoscător unor asemenea bărbați și va publica o dare de seamă despre tot ce se va face.

Biroul central al cercului este în București, Pasagiul român.

Prezidentul cercului
Gr. H. Granda

Secretari :
V. Gr. Pop,
I. Bădescu

Mihai Eminescu nu apare nici cetind, nici criticând; dar este gata a culege, în Moldova, poezia populară din această provincie. Deci în „Orientul” trebuie să ni-l închipuim ascultător modest al colegilor de litere, despre cari astăzi abia se mai aude câte o vorbă, din când în când. Totuși, literatura acestora trebuie cercetată pentru a se urmări eventuale influențe, sau cel puțin, pentru a zugrăvi exact tot mediul lui Eminescu în anul 1869.

Președinte, era, așadar, Macedoneanul Granda, școlar literar de predilecție al lui Dimitrie Bolintineanu. Pe acest poet Eminescu avea să-l cânte în curând în Epigonii. Dela Epigonii trebuie să ducem, deci, o linie de influență până la vatra „Orientului”, unde permanent ardea o flacără de religioasă adorare pentru Bolintineanu, protector și colaborator bogat al Albinei Pindului, deci și al „Orientului”.

Aproape toată literatura „Orientului” s'a publicat în Albina Pindului. Caracteristica ei cea mai bătătoare la ochi este că ea nu mai era exclusiv franceză, ci și germanica. Era o paralelă a Con-

vorbirilor literare! În descripția mediului în care a trăit Eminescu (1868—1869), în marea-i biografie, trebuie, deci, să între chiar amănunțit literatura Albinei Pindului.

Gh. Bogdan-Duică

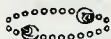
P. S.

Ca rezultat maramureșan-bucovinesc la activitatea societății „Orientul” — cunosc popularele *Doine ostășești din patria lui Dragoș*, publicate în *Foaia societății* etc., anul 1869, p. 272—275.

Ioniță Bădescu, care le-a cules în Maramurăș, adaoase și o poezie proprie *La Bucovina* (cu data Cernăuți, 1869). Poezia are patru strofe dacoromânești, sfârșite cu ideea că un Făt-frumos va veni să ia Bucovina și să-i dea un „cer mai glorios”.

În introducerea la *Literatura populară*, p. VIII, Ilarie Chendi a spus că „este însă verosimil că (Eminescu) a ținut în Maramureș prelegerile ce el le plănuise: *Geniul național. În favoarea teatrului. Studii asupra pronunției. Patria română. Poezia populară*. Afirmția despre verosimilitatea prelegerilor este luată din vânt; eu n'am nici o urmă despre vreo încercare a lui Eminescu de-a ajunge atunci în Maramureș. Temele citate rămân, deci, numai mărturii despre preocupările poetului în a. 1869.

Gh. B.—D.

Multe și mărunte...

„Vârful cu dor” tradus de Eminescu. — În „Albina Carpaților” Sibiu An. III Nr. 8 din 31 Ian. 1879 cetim, sub eticheta *Varietăți*, următoarele:

„Vârful cu dorul”. Acesta e titlul unei opere române în trei acte. Această operă a fost scrisă la Sinaia și este subsemnată T. de Laroc. Se asigură că, supt acest pseudonim, s'ascunde o peană ilustră; un nume venerat, o persoană augustă, pe care autorul „Visului Dochiei” o numește: „La plus Grande et la Meilleure”.

Vârful cu dorul a fost scris în versuri nemțești, și e tradus de D-nul Eminescu în românește și de D-nul Paganini, bibliotecarul Universității, în italienește. Iacă după „L'Orient” subiectul acestei opere: Era odată la Sinaia o frumoasă păstorită. Un păstor se înamoră de dânsa și o ceru în căsătorie. Dar primi acest răspuns: „Urcă-te pe vârful cel mai înalt al muntelui, singur, și șezi acolo iarna întreagă, în vânt, în ploaie și în zăpadă. Dacă, la primăvară, vei mai iubi pe păstorită, o vei lua în căsătorie”. Bietul păstor pleacă îndată. Atunci era toamnă. Iarna sosi

curând. Păstorul nu simția frigul, el nu se gândia decât la iubita sa și nu privia înainte decât primăvara mult dorită...

Așteptarea fu lungă. În sfârșit, într-o dimineață, păstorul văzu că soarele răsăria mai vesel, mai cald, mai strălucitor decât totdeauna. Era mai mult decât răsăritul soarelui; era răsăritul primăverii. Și păstorul vede pe iubita sa apropiindu-se; încă câțiva pași și va fi lângă el. Fericitul păstor își vede dorul împlinit și din vârful muntelui binecuvintează providența. Inima sa bate, atât de tare încât se sfărâmă și păstorița îl vede căzând mort de bucurie în brațele ei. Muzica acestei delicate inspirațiuni a fost scrisă de D-nul Liubicz, pianist al M. S. R. Doamna. D-nul Liubicz a condus probele în persoană".

P. conf. Traian Șuhan

* * *

I. Boniface-Hétrat pentru Eminescu. — În bibliografia *Poezii dedicate lui Eminescu*, publ. de N. Zaharia (*Mihail Eminescu, viața și opera lui* 1923, 445—447) vom adăoga sonetul lui I. Boniface-Hétrat, *La terre l'engloutit...* (*À l'ombre du poète-martyr*) din „Arhiva” (Iași) An. IV (1893) Nr. 11 și 12 pag. 663, cu postscriptul: „Impromptu devant le buste du Poète. Le jour de la Saint-Michel 1893 Botoșani”.

Traian Șuhan

* * *

Eminescu la „Timpul”. — Despre traiul greu și obositor la „Timpul” s’au spus atâtea lucruri rele, încât este o mulțămire să reprodusem aici un *document* important, care le reduce greutatea.

D=I Vladimir Șardin (în *Figuri dispărute*; din trecutul Botoșanilor) și, după D=Sa, d=I Ioan Cozloschi (*Monumentul lui Scipione I. Bădescu Botoșani*, 1930, p. 40) au tipărit o scrisoare a lui Caragiale către Bădescu. Ea vorbește dela sine:

Iubite Bădescule,

Tocmai, când după mature dezbateri în familie, hotărisem un *menu* vrednic de un epicurian inteligent ca tine, vechiul meu dascăl în publicistică, pleci fără să ne luăm ziua bună. N’ar trebui să te ert că, după mai bine de douăzeci și cinci de ani de dragoste nestămutată¹⁾, m’ai trădat, și n’ai vrut să luăm, și de astă dată, cum pușesem la cale, tradiționala noastră *colațiune fraternă*, la care, pe lângă atâtea păhare facultative, este și unul obligatoriu: „*pentru trăinicia dulcelor noastre amintiri din tinerețe*”.

M’ai făcut, trădătorule, să perd o seară încântătoare... atât mai rău pentru mine și pentru tine! Ne-am fi înfînerit unul pe altul, cu

¹⁾ N’au putut fi nici 25, deoarece Bădescu descălecăse în București la a. 1868, ceeace dă, pânăla 1890, numai 12 ani. Se pare, deci, că I. L. Caragiale l-a cunoscut pe Bădescu în acelaș an în care l-a cunoscut pe Eminescu (1868).

aproape un sfert de veac, prin reconstituirea acelor timpuri trecute de la *Timpul*, când strălucia pe scena fineretului bucureștean, *celebrul trio Eminescu—Bădescu—Caragiale*, când gândiam, speram și râdeam, mai ales râdeam — așa de mult.

Cu condiția, ca la o nouă venire a ta în Capitală, să nu mai uiți obligativitatea colățiunei fraterne, îți trimet portretul meu, păstrează-l cu dragostea cu care-l păstrez și eu pe al tău.

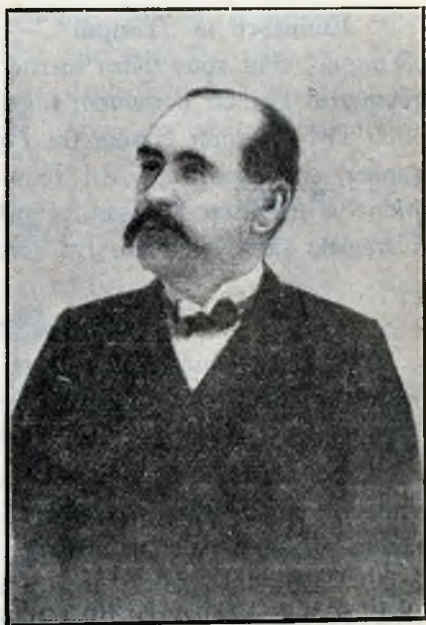
Al tău vechiu, ca totdeauna
București 13 Fev. 1890.

Caragiale

Gh. B.-D.

* * *

Matei Eminescu (1856—1929) ostaș în Războiul nostru pentru Independență. — Publicând azi ineditul portret¹⁾ al căpitanului Matei E., adăogăm următoarele la cele spuse de noi (în „Făt-frumos“ 1929, 222—223) despre acest vrednic frate al lui *Mihai*: Un chip al ofițerului Matei Eminescu (după o fot. din atelierul K. F. Zipser, Craiova, cu dedicația autografă: „Souvenir Surorii mele Aglae și cumnatului I. Drogli, 1879, Februar 7, Lt. Eminowitz), ni-l dădea S. Pușcariu în „Junimea literară“ An. VI 1909, 129, unde, precizăm noi, Matei poartă uniformă de locotenent cu decorațiile *Virtutea militară*, *Steaua României cl. V de război* și *Trecerea Dunării*. Inedita de astăzi îl înfățișează locotenent în uniformă neagră de ceremonie cu epoleți și cu următoarele decorații și medalii: *Virtutea militară*, *Steaua României cl. V de război*, *Sft. Stanislau*, *Trecerea Dunării*, *Comemorativa rusă* și — nu se poate distinge. Cum această fotografie e executată într'un atelier fotografic

Matei Eminescu
după „Junimea literară“ 1924, 8

¹⁾ Pus la dispoziția noastră de d-l Filimon Taniac, Suceava (v. acest buletin II 1931, 15).

dela Galați (v. acest buletin 1931, 15), ne mai aducem aminte că la 6 Febr. 1880 Veronica Micle îl înștiința pe Mihai Eminescu: „vă anunț că Duminică se va celebra în Brăila căsătoria fratelui D=Voastre Matei cu o D=soară de acolo“ (v. O. Minar, *Cum a iubit Eminescu* [1912] 124).

* * *

Eminescu la ... Curte! ... — Și iarăși o foarte elocventă informație despre — cât de puțin știa Eminescu să-l facă pe ... V. Alecsandri! ... Cetim deci în viorulentul (dar dreptul!) rechizitoriu pe care Delavrancea îl administrează „scriitoarei“ Carmen Sylva (broș. lui Delavrancea *Carmen Sylva* 1892, articolul *Carmen Sylva și Românii* pag. 100—101) următoarele: „Numai doi oameni au îndrăznit să-l prezinte (sc. Carmen Silvei) respectuoasele lor observațiuni: Poetul Eminescu și bătrânul om de stat Mihail Kogălniceanu. Eminescu, după ce a tradus o nuvelă a Suveranei, a spus, cu sinceritatea lui originală, că nu ar fi bine să o publice, iar Mihail Kogălniceanu, ascultând lectura piesei *Meșterul Manole*, a observat M. Sale că opera nu ține seamă nici de adevărul istoric, nici de frumoasa legendă a poporului, și de aceea ar fi bine ca să nu o reprezinte în România. Nu știm întrucât Eminescu a avut dreptate, piesa însă, reprezentată la Viena, cu tot sprijinul augustei scriitoare și cu toate condescendențele Curții imperiale, a căzut dela prima reprezentație“.

* * *

„Adela“ Andrei = Izabela Sadoveanu? — Ne întrebăm ori de „buna și nobila Domnișoară Adela Andrei“ din *Scrisorile* Henrietei Eminescu (ed. Șaraga pag. 102 și 111) n'o fi identică cu „domnișoara Izabela Andrei, studentă, scilicet de inteligență (acum d=na Izabela Sadoveanu)“ din prețioasele amintiri ale regretatului I. N. Roman († 12 Iulie 1931) publ. în „Adevărul literar și artistic“. An. X Seria II Nr. 535 din 8 Martie 1931. Și dacă, — atunci d=na Izabela Sadoveanu n'are să ne relateze nimică din zilele „Adelei“ Andrei?

* * *

Eminescu — Ion Scipione Bădescu. — După ce Scipione Bădescu era atât de mult intimul lui Eminescu, încât Veronica Micle, în scrisoarea din 1 Sept. 1881 către Eminescu (v. O. Minar, *Cum a iubit Eminescu* [1912] 132) îl poreclește *confident* al lui Eminescu („Am rugat chiar și pe d. C. [sic!] Bădescu, *confidentul D=Voastră*“ ...), nu ne mai prinde mirarea că biata Henrieta Eminescu, atât de îngrijorată dar și geloasă de fratele ei Mihai, e veșnic pornită asupra Bădescului, fie că acest Bădescu inventa în *Curierul* său vre-o știre senzațională pe seama (și'n „favorul“) prietenului său bolnav=convalescent, sau fie că, neducător la ureche cum se găsea acest bade, înclina să se încurce și cu Eminescu la câte o „colațiune fraternă“ în amintirea, poate, a „celebrului: trio Eminescu—Bădescu—Caragiale“ de care pomenește însuși Caragiale (v. acest buletin II 122). Mărturii în ambele direcții ne servesc scrisorile Henrietei (vezi colecția de *Scrisori* ed. Șaraga). Iată-le deci înfierate știrile din „Curierul de Botoșani“ (*Scrisori* 19) sau din „Curierul d=lui Bădescu“ (*Scrisori* 59) — cum îi zice Henrieta revistei lui Bădescu *Curierul român* (ap. Botoșani 2 Mart 1886—26 Aug. 1904, redactor și proprietar fiind Scipione

Bădescu — v. Nerva Hodoș și Al. Sadi Ionescu, *Publicațiunile periodice românești* 1913, 173): „Eu m'am certat cu B(ădescu) pentru minciuna ce a scris în *Curier*. El a zis că a făcut-o cu intențiunea de a-i scoate pensie lui Mihai, adică să se afirme (= confirme) de Ministeriu“ (*Scris.* 30—31); „B(ădescu) iarăși a scris o minciună în *Curier*, venind îndată și rugându-mă să nu mă supăr, că el priește lui Mihai și numai cu minciuni va putea face pe Domnii din Botoșani să stăruie la Ministeriu. Doctorul Isac¹⁾ s'a înfuriat de minciuna lui, zicându-i că de nu va reuși, apoi are să-l compromită în fața tuturor. Mihai nu numai că urmă de rană n'are nicăiri²⁾, dară este cu totul bine“ (*Scris.* 39); „de ce oare m'aș mira, dacă Bădescu, local, și scrie totdeauna minciuni, apoi de ce m'aș mira de un alt jurnalist (*Scris.* 49); „Cât despre ceea ce privește pe Rusu și alții, — fac paradă de vorbe, ca și societatea din București și teatrul scris de Bădescu că-l vor da Botoșinenii“ (*Scris.* 51); „Cât privește notițele din ziare, pe cari binevoii a ni le trimit, nu prea am mare încredere în ele, căci de aceste am văzut multe în *Curierul* d-lui Bădescu“ (*Scris.* 59); „azi am cetit în *Curierul* că a primit Mihai de la concertul din Iași patru sute de franci; și aceasta este iarăși o minciună, ca multe altele, de d-nu Bădescu scrisă“ (*Scris.* 64). Și iată-l încondeiat acum pe bachicul Scipion B.: „Eu m'am certat cu B(ădescu) pentru minciuna ce a scris în *Curier* (etc. cf. sus)... N'aveam ce-i face; se'mbată și apoi vede lucrurile dublu!“ (*Scris.* 30—31); „B(ădescu) iarăși bat, neavând o minciună ca cea trecută...“ (*Scris.* 40); „iarăși simt frică de două ori pe zi, când iese (sc. Mihai) la primblare, să nu abuzeze de el vre-unu ca Bădescu“ (*Scris.* 54); „Dacă oamenii ce-l întâlnesc (sc. pe Mihai) ar fi oameni de inimă, nu mi-ar fi frică că i-ar pierde (sc. banii), însă lucrurile sunt cu totul altfel; persoane de felul lui B(ădescu) profită îndată de un om care nu gândește ce poate ajunge și la care totul este nimic“ (*Scris.* 69); și *Scris.* 130 pasagiul citat în acest buletin (II 102) de Bogdan-Duică. Și totuși chiar și din partea Henrietei o mărturie fără de venin despre Bădescu priitor lui Eminescu: „B(ădescu) iarăși se teme să-l publice pe Hasnaș; și el este convins că primarul însuși a mâncat banii³⁾, însă el (Bădescu), care ține cu guvernul, îi vine foarte greu (sc. să-l publice pe hoțul de primar Hasnaș!). El mi-a zis: — Faceți cum veți voi, numai pe mine nu mă amestecați, dar nu faceți, că poate a mâncat și alți bani, de cari noi încă nu știm nimic“ (*Scris.* 58). De Bădescu mai amintește și o scrisoare a lui Eminescu (din 28 Dec. 1881) către Veronica Micle (v. O. Minar, *Cum a iubit Eminescu* 134).

Leca Morariu

¹⁾ Doctorul Isac (ne-Român, Polon v. *Scris.* 51 și 40!), — atât de devotat bolnavului Eminescu și Henrietei; cf. d. p. *Scrisori*: „să publice mulțumiri lui doctoru Isac, de bunățatea cea nemărginită“... (40); „Spune Isac că de când el e doctor n'a gândit la un pacient așa de mult ca la Mihai“ (44); „în scop de a fi Mihai aproape de bunul Doctor Isac“ (62); „cred că D-zeul nostru Isack mă va scuia din pat...“ (90).

²⁾ Să ne fie deci aminte cum trebuie cântărite anumite știri din *Curierul român* (Botoșani) și de aiurea despre bolnavul Eminescu!

³⁾ Pentru hoțul de primar dela Botoșani Hasnaș, care n'a pregetat să îndoiască banii trimiși de primăria Constanța pentru bolnavul Eminescu—cf. d. p. *Scrisori*: „O persoană... ne-a asigurat că banii trimiși de domnul cu scrisoarea alăturată, i-a mâncat două sute franci primarul din Botoșani, vestitul Hasnaș, cumnat cu Generalul Pilat“ (57); „Hasnaș, acel ce a mâncat și tăgăduit acei 175 franci, pe cari, de nu-ți trimeteam matala epistola lui Ionescu și nu făceai o strictă cercetare, nici azi nu se da banii lui Mihai trimiși de primarul din Constanța“ (100). Cf. apoi și *Scrisori* 128.